

«Translatar d'ina lingua ch'ins na sa betg è sco da chaminar sin glatsch memia fin»

Co translatar, sch'ins na sa betg la lingua da partenza? Dastgan ins insumma far quai? – Quellas ed autras dumondas èn sa tschentadas al lavuratori «Traversadas Litteraras» organisà da la Lia Rumantscha ensemen cun la Chasa da la translaziun Looren cun sustegn da la Fundaziun per la cultura Pro Helvetia.

LAURA SCHÜTZ/FMR

«Neolatin» è stà il tema da la scuntrada. La novavla «Traversada Litterara» è stada ina collavuraziun cun il festival LitteraturA.Nairs che ha lieu mez mars. Quest onn s'inscuntran al festival poets e poetessas da linguas neolatinas lirichers e lirichas rumantschs/as en furma da duos intercultural. Era poesias èn vegnidas barattadas per las laschar translatar mingamai en la lingua materna. Cun tschingt da quellas poesias s'han era ils participants e las participantas dal lavuratori «Traversadas Litteraras» occupà. «Igl è interessant da translatar ina giada en il context neolatin e betg tudestg – linguistica-main è quai pli natural», manegia *Gianna Olinda Cadonau* da la Lia Rumantscha.

Discussiuns animantas

Venderdi a bun'ura en la Helferei a Turitg: Il lavuratori cumenza cun ina poesia portugaisa da Carlos Coelho. Attentamain taidlan las translaturas, ils schurnalists e las auturas che sa participeschan, in'audio cun sia recitaziun. Lura prelegian tuts e tuttas en roda in vers da la poesia tenor lur atgna translaziun – e gia cumenza la discussiun: Tge pled è il pli adattà? Duessan ins sa tegnair uschè bain sco pussaivel a l'original u pon ins era far interpretaziuns libras? «Mai fascinescha ch'i na dar betg ina traducziun definitiva, mabain pliras opiniuns – ins emprenda adina insatge nov», di il participant *Dumenic Andry*.

«Und damit, mes chars, müssen wir weitergehen zum nächsten Gedicht!», sblatscha *Ruth Gantert*, manadra da la redacziun «viceversa litteratur», translatura e la moderatura da l'occurrentia, tuttenina ils mauns. Ussa duess in'ovra ladin dolomitana vegnir discutada.

Nova scolaziun per scriver litterar

Per far appetit datti avant gentar intginas bunas novitads. Tranter auter preschenta Gianna Olinda Cadonau ina nova furmaziun da scriver litterar en furma da plirs moduls che duai cumenzar l'onn 2024. «Davent in tschert punct na profiteschan ins betg pli, sch'ins fa ina tala scolaziun en in'otra lingua che quella ch'ins scriva», declera Gianna Olinda Cadonau. Perquai duai uss pia era dar ina furmaziun rumantscha.

Discussiuns animantas a las Traversadas litteraras.

FOTO LAURA SCHÜTZ

Translatar cun agid da punts – è quai lubi?

Il suentermezdi vai gist vinavant. Trais ulteriuras poesias en talian, catalan e galizian stattan sin il program. Quellas vegnan analisadas en trais gruppas e silsuenter discutadas en il plenum. «La lavur en la gruppa pitschna m'ha plaschi fitg bain – quai è stada la part la pli intensiva», manegia il participant *Toni Vinzens*. Tenor el dastgan ins translatar d'ina lingua da partenza ch'ins na sa betg – ozendi saja quai bain pussaivel cun tut las pussaivladads electronicas. Da quest'opiniun è era Gianna Olinda Cadonau. «Il cas ideal fiss naturalmain che la persuna che translatescha sa fitg bain omaduas linguas – la realitad è però in'otra tar linguas minoritaras.» I saja pia necessari da translatar

cun agid da punts – sche tuts e tuttas sajan d'accord, saja en urden da far quai era a moda professunala.

Proximas «Traversadas litteraras»

La fin annunzia Gianna Olinda Cadonau anc il proxim lavuratori. Quel tracta d'in project pilot: Mintg'onn publitescha l'Uffizi federal da cultura extracts da las ovras premiadas da quel onn – per tut las linguas nazionalas, danor per rumantsch. Durant las proximas «Traversadas litteraras» duain per l'emprima giada intgins extracts da las ovras da l'onn passà vegnir translats per rumantsch e publiteschs online. Quai vegn franc puspè a procurar per discussiuns davart muntadas da plects ed interpretaziuns.

TIR GRISCHUN

Gia per la segunda giada

Georg Maurer da Favugn e Mia Hartmann dal Partenz vegnan undrads da la federaziun grischuna dal sport da tir. A chaschun da la radunanza è Nik Bleuler vegni elegi sco president.

GION NUTEGN STGIER/FMR

Georg Maurer (Favugn) è dapi il 2013 per la segunda giada tiradur grischun da l'onn. L'um da 58 onns tutga en noss chantun dapi decennis tar in dals megliers tiradurs. Sa fatg in num ha Maurer er tar l'elita svizra dals matscheurs, cun adina puspè esser davant en las rangaziuns. Il tiradur ch'è dapi 25 onns commember da la gruppa da matscheurs grischuna è gia intgins onns ina classa per sasez en la categoria duas posiziuns (30 culps en venter e 30 culps en schanuglias) cun l'arma da standard. Pliras giadas è Maurer er vegni en quella categoria campion grischun e quai er il 2022.

Tar il campinadi nazional è il tiradur da Favugn vegni l'onn passà en quella categoria vicecampion svizzer.

Tar ils giuvens va Mia Hartmann cun la plima

Il tiradur grischun da l'onn è vegni elegi pir per la segunda giada tenor in proceder da valitaziun, entras ina giuria e cun in voting dal public tar il qual ils victurs han retschet bunamain 1000 vuschs. Nominads per quel titel d'onur tiradur grischun da l'onn eran daster il

Georg Maurer è dapi sonda purtader dal titel tiradur grischun da l'onn.

Nov president da la Federaziun grischuna da tir è Nik Bleuler.

Mia Hartmann è la tiradura grischuna tar ils giuvens.

FOTOS GION NUTEGN STGIER/MAD

victur er anc *Norbert Caviezel* (Cuir) e *Lars Färber* (Favugn). La laudatio per Maurer ha tegnì *Hubert Tomaschett* (Rabius) ch'è vicepresidente da la Federaziun Grischun dals Sport da Tir. Maurer sco tiradur grischun da l'onn 2022 è uschè successur da *Carl Frischknecht* (Tumegl).

En la categoria dals giuvens e da las giuvnas n'è *Mia Hartmann* da Lunden en il Partenz vegnida elegida sco tiradura grischuna da l'onn. La matta da 17 onns è ina passinada tiradura da pistola.

Bleuler nov president

A chaschun da la radunanza da delegads da la Federaziun Grischun dals Sport da Tir è *Nik Bleuler* (Masein) vegni elegi sco nov president da quella associaziun cun 4500 commembers. El ha obtegnì 86 vuschs e sia cunter candidata *Esther Hug* (Vaz Sut) ha survegni 59 vuschs. En l'istorgia da 143 onns dal'Uniun grischuna dals tiradurs fiss *Esther Hug* stada l'emprima presidenta. In rapport da la radunanza da delegads da la Federaziun Grischun dals Sport da Tir suanda anc.

SVIZRA

Marcel Suter

nov vicedirectur dal SEM

La cussegliera federala *Elisabeth Baume-Schneider* ha tschernì *Marcel Suter* sco vicedirectur dal Secretariat da stadi per migraziun. El surpiglia la nova partiziun dals centers d'asil da la Confederaziun. Il medem mument è era *Regula Mader* da Berna vegnida numnada sco nova scheffa da la partiziun immigraziun ed integraziun. Quai scriva il secretariat sin sia pagina d'internet. Marcel Suter è stà 11 onns manader da l'Uffizi da migraziun en il Grischun. Sia piazza ha el dà giu per immediat ils 13-12-2022. (rtr/fmr)

Marcel Suter surprena ina funcziun tar il secretariat da Stadi per migraziun.

FOTO RTR

2 X NADAL

21,3 tonnas rauba d'agid – in nov record

Tar l'acziun 2xNadal èn vegnidas ensemen en il Grischun bundant 21,3 tonnas rauba. Quai è in nov record. Ils regals cun artitgels dal mingadi sajan l'expressiun dad ina gronda solidaritad da la populaziun cun persunas en situaziuns da vita difficilas – scriva la Crusch Cotschna Svizra Grischun. Las donaziuns da rauba van a 31 instituziuns socialas en l'entir chantun. L'acziun 2xNadal è vegnida manada tras per la 26avla giada.

Ils 3 da mars è la rauba vegnida preparada a Domat en ina halla da l'interpresa Frars Kuoni Transports SA che surpiglia era la distribuziun a partir dals 6 da mars – cun camiun u tren. (rtr/fmr)

15 voluntaris e voluntarias han gidà da reparter las 21,3 tonnas material.

FOTO MAD

ECONOMIA

Start-up vul producir accus a Domat

La firma svizra «Swiss Clean Battery» che producescha accus ha grondas finamiras. Ella vul cumenzar cun plirs tschients lavurers e lavureras e lura sa sviluppar en in'interpresa cun 8 milliardas francs svieuta e 1000 persunas occupadas. L'interpresa produciss il pli gugent a Domat, nua ch'i fiss a disposiziun tenor SRF 150 000 meters quadrat per las ovras da producziun.

Il start-up vul producir accus da la proxima generaziun, uschenumnads accus da materia solida. Quels duain spargnar dapli energia ed esser pli ecologics en la producziun.

Avant che l'interpresa dastga bajegiar a Domat ses stabiliments, d'ora anc pliras premissas, sco *Reto Bleisch*, manader da l'Uffizi per turissem ed economia conferma: In chapital da partenza da radund 98 milliuns francs ed in plan da fatschenta ch'ademplescha las pretensiuns dal chantun. (srf/rtr/fmr)